

Lukasz Wójtowicz

MIŁOSIERNIE BOŻE – DLA KOGO?

Verbum Vitae jest półrocznikiem biblijno-teologicznego wydawanego w Kielcach przez Instytut Teologii Biblijnej *Verbum*. Jego stałe rubryki to: .... Wstęp tematyczny, Stary Testament, Nowy Testament, Ojcowie i życie Kościoła oraz Aktualia i recenzje. Recenzja dotyczyć będzie dwóch artykułów, które ukazały się w roku 2003 ks. Henryka Witczyka, *Bóg nieskory do gniewu – bogaty w miłosierdzie (Ps 103)* i ks. Stanisława Hałasa pt. *Bóg jako Ojciec miłosierdzia (2 Kor 1,3)*.

W artykule *Bóg nieskory do gniewu – bogaty w miłosierdzie (Ps 103)* Witczyk ukazuje na podstawie Ps 103 relację między miłosierdziem a gniewem Boga. W pierwszym punkcie artykułu autor przedstawia zastosowanie Ps 103 w tradycji żydowskiej i chrześcijańskiej. W tradycji żydowskiej jest to liturgia synagogałna, Qumran, nato miast w tradycji chrześcijańskiej literatura patrystyczna i współczesna egzegeza, np. Gianfranco Ravasio. Drugi punkt artykułu nosi nazwę: „*Ps 103 – Bóg błogosławiony za miłosierdzie*”. Autor Ps 103 mówiąc o miłosierdziu Boga stosuje formę modlitwy, którą należy nazwać błogosławieństwem. Ta modlitwa jest owocem działania miłosierdzia Bożego. W trzecim punkcie artykułu w Ps 103 można zauważyć dwa obrazy miłosiernej miłości Boga. Pierwszy obraz to miłosierdzie, które niesie przebaczenie (ww. 3-10). Poeta podkreśla cierpliwość miłosiernego Boga wobec grzesznika. W drugim obrazie miłosierna miłość Boża adresowana jest do sprawiedliwych (ww. 11-19). Poeta uzasadnia, dlaczego Bóg jest cierpliwie miłosierny wobec grzesznika? W artykule wypisane są cztery takie uzasadnienia:

- „Jego miłosierdzie jest tak wielkie jak duża jest przestrzeń między niebem i ziemią (w. 11a) oraz odległość między wschodem i zachodem (w. 12); nie ma miejsca na świecie, gdzie mogłoby go nie być;
- miłosierdzie Boga ma swe źródło w sercu podobnym do serca ojca (w. 13); nie zna ono wyjątków i wszystkich ludzi traktuje jak synów;
- miłosierdzie Boga wypływa z Jego wiedzy o kruchości człowieka (w. 14-16);
- miłosierdzie Boga trwa na wieki tak jak Przymierze, z którym jest nieodłącznie związane (w. 17-19)”.

W czwartym punkcie autor odnosi miłosierdzie do grzechów i błędów człowieka na podstawie słowa Bożego. Słowo Boga staje się zachętą do wyznania grzechów, zwłaszcza

gdy można przeczytać, że miłosierdzie Boga odpuszcza największe przestępstwa oraz że Bóg przebacza. W piątym punkcie artykułu pierwszą formą działania miłosierdzia w grzeszniku jest jego uzdrowienie. Miłosierdzie „odbudowuje aureolę utraconą przez grzech”. Człowiek czuje „drugą młodość”. Miłosierdzie Boga względem grzesznika ma swoje korzenie w dziele Wyjścia z niewoli egipskiej. W szóstym punkcie autor pomaga zrozumieć słowa o gniewie Boga w psalmie 103: „Miłosierny jest Pan i życzliwy, nieskory do gniewu i bogaty w miłosierdzie”. Po pierwsze, cała wypowiedź w ww. 8-10 podkreśla łagodność Boga, który wymierza karę niewspółmiernie małą w stosunku do winy. Psalmista podkreśla ograniczony charakter gniewu. Jak miłosierdzie jest nieskończone, tak gniew ma określony czas trwania. Po drugie, gniew Boga ma ograniczony zasięg osobowy – nie rozlewa się na wszystkich synów Izraela: „pozostawiłeś nam ocalałych”. Po trzecie, autor Ps 103 mówi o dużej niechęci, z jaką Bóg pozwala ludowi Przymierza doznać swego gniewu: „nieskory do gniewu”.

St. Hałas w *Bóg jako Ojciec miłosierdzia (2 Kor 1,3)* wiąże Boże Miłosierdzie z ojcostwem. Powiązania te są zawarte w księgach biblijnych Nowego Testamentu: 2 Kor, Łk, 1P, 1Tm, 2 Tm, 2J. W Łk powiązanie Bożego miłosierdzia z ojcostwem można znaleźć w przypowieści o miłosiernym ojcu. W pierwszym punkcie autor wraca do Starego Testamentu, aby porównać Boga do ojca przebacającego swym dzieciom. To przebaczenie jest wyrażone w formule *rachem arachamennu*, która oznacza serdeczną więź uczuciową w stosunku do własnego dziecka. Słowo *racham* jest użyte w Ps 103 na określenie ojcowskiej litości i miłosierdzia (w. 13). Ten sam rdzeń w odmienionej formie *rachameka* wyrażony jest w modlitwie z TritoIzajasza: „i miłosierdzie swe wstrzymałeś” (Iz 63,15). W drugim punkcie można dostrzec, że ojcowska miłość jest podstawą miłosierdzia. Postawa miłosierdzia jest podobna do miłości rodzicielskiej. Ilustracją tej miłości jest przypowieść o synu marnotrawnym, a właściwie miłosiernym ojcu (Łk 15, 11-32). W trzecim punkcie artykułu można przyjrzeć się powiązaniu Bożego ojcostwa z miłosierdziem w Nowym Testamencie. Św. Paweł określa Boga jako Ojciec miłosierdzia – *Pater oikimroi* w 2 Kor: „Ojciec miłosierdzia i Bóg wszelkiej pociechy” (2 Kor 1,3). Boże miłosierdzie odpowiada pociesze. Miłosierdzie jest dobrane w kontekście pocieszenia, zostało z nim powiązane. Nie jest to typowo teologiczny kontekst przebaczenia grzechów. W Ewangelii można znaleźć pouczenie o naśladowaniu miłosiernego Ojca. W Łk jest zawarte pouczenie: „Bądźcie miłosierni jak Ojciec wasz jest miłosierny” (Łk 6,36). Naśladowanie miłosiernego Boga ma polegać w praktyce na dobroci i łagodności względem wszystkich ludzi, a zwłaszcza tych, którzy wyrządzają zło. Odpowiednik Łukasowego pouczenia można zauważyć u Mateusza: „bądźcie więc wy doskonali, jak doskonały jest Ojciec wasz niebieski” (Mt

5,48). U Mateusza miłość nieprzyjaciół jest przejawem doskonałości, a nie miłosierdzia. Po Ewangeliach, autor temat naśladowania Boga w Jego ojcowskim miłosierdziu akcentuje w 1P: „On w swoim wielkim miłosierdziu przez powstanie z martwych Jezusa Chrystusa na nowo zrodził nas do żywej nadziei” (1P 1,3). W tekście tym na określenie miłosierdzia użyte zostało słowo *eleos*. Mamy tu do czynienia z podkreśleniem wielkości i obfitości Bożego miłosierdzia. Święty Piotr chciał wyakcentować ogrom Bożego miłosierdzia. Następnie listy pasterskie ukazują miłosierdzie jako jeden z trzech darów pochodzących od Boga Ojca (1 Tm 1,2; 2 Tm 1,2 i 2 J 3). Pozostałe dwa dary to łaska i pokój. We wszystkich listach miłosierdzie umieszczone jest na drugiej, środkowej pozycji. W podsumowaniu autor stwierdza, że teksty o miłosierdziu znajdują się na początku listów oraz że najbardziej rozbudowaną teologię ojcowskiego miłosierdzia Bożego znajdujemy w Pierwszym Liście św. Piotra.

Podsumowując te dwa artykuły, można powiedzieć, że temat został zrealizowany. W tytule trzeciego numeru półrocznika pt. *Verbum Vitae* zostało postawione pytanie: Miłosierdzie Boże – dla kogo? W pierwszym artykule ks. Witczyka bardzo często miłosierdzie skierowane jest do grzesznika. Nie wyklucza to jednak sprawiedliwych, dla nich też Bóg jest miłosierny. Reasumując odpowiedź na pytanie postawione w tytule półrocznika *Verbum* na podstawie pierwszego artykułu, miłosierdzie jest dla wszystkich ludzi. W drugim artykule ks. Hałasa miłosierdzie jest dla dzieci. Te dzieci to wszyscy ludzie. Bóg jest ojcem, a ludzie są dziećmi. Punktem łączącym oba artykuły i zarazem odpowiedzią na pytanie postawione w tytule jest fakt, że miłosierdzie Boże jest dla wszystkich ludzi.